

RIKSMEKLINGSMANNENS MØTEBOK

i sak 2009-006 mellom

UNIO

på den ene side

og

KOMMUNENES SENTRALFORBUND

på den annen side

vedrørende mellomoppgjøret 2009 – Kommuneoppgjøret

4., 18., 19., 20., 25., 26. og 27. mai, 3. og 4. juni 2009 ble det avholdt meklingsmøter i Riksmeklingsmannens lokaler, Grensen 3, Oslo under ledelse av meklingsmann Dag Nafstad. Kretsmeklingsmann Reidun Wallevik var til stede som observatør

Til stede for partene:

Unio:

Ingjerd Hovdenakk, Erik B.W. Løvstad, Harald Jesnes, Johs. Bruvik, Bjarne Hodne, Mette Kolsrud, Alfred Sørbø, Ole Petter Blindheim, Jan-Erik Nilsen, Kirsti Glad, Haldis Holst, Mimi Bjerkestrand, Ragnhild Lied, Rasmus T. Gjestland, Per Engebretsen, Unni Hembre og Helga Hjetland.

KS:

Anders Kleppe, Hege Mygland, Kirsti Vassbotn, Per Kristian Sundnes, Jorunn Teigen Leegaard, Trygve Nøst, Inger Marie Højdahl, Øyvind Gjelstad, Eirik Solberg og Kenneth Erdal.

Det ble fremlagt:

1. Melding om plassoppsigelse fra LO kommune mottatt 30. april 2009.
2. Riksmeklingsmannens innkalling til mekling, datert 30. april 2008.
3. Unios begjæring om at meklingen avsluttes, datert 22. mai 2009.
4. Diverse dokumenter.

Meklingen fant sted i fellesmøter og særmøter.

Meklingsmannen fremla et forslag i samsvar med vedlegg til møteboken. Begge parter aksepterte forslaget.

Meklingen ble avsluttet kl 06.20.

Dag Nafstad

MEKLINGSMANNENS FORSLAG

I sakene 2009-004, 2009-005, 2009-006 og 2009-007 mellom

LO Kommune
Akademikerne-kommune
Unio
YS-K

på den ene side

og

KS

på den annen side

vedrørende tariffrevisjonen 2009

Hovedtariffavtalen for tariffperioden 01.05.2008 - 30.04.2010 videreføres uendret i annet avtaleår.

Når det gjelder pensjonsspørsmålet vises det til vedlagte enighetsprotokoll.

4. juni 2009

AVTALE OM OFFENTLIG TJENSTEPENSJON OG AFP I OFFENTLIG SEKTOR

Dagens regler for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011 og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Levealdersjustering i dagens offentlige tjenstepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer at medlemmer av offentlige tjenstepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP.

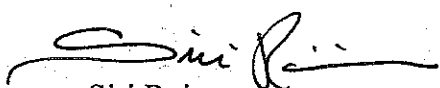
Beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Det vises til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet for vurdering av særaldersgrensene og fratreden ved disse. Det avtales ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.

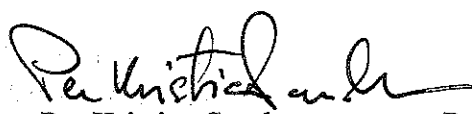
Partene er enige om ovenstående og anmoder om at dette dokumentet vedlegges Riksmeklingsmannens møtebok. Partene har også arbeidet med et kombinasjonsalternativ. Dokumentet vedrørende dette alternativet vedlegges også Riksmeklingsmannens møtebok. Ingen av partene offentliggjør resultatet før meklingen heves.

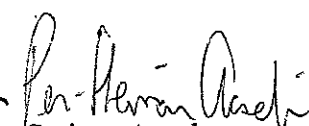
Dag Terje Andersen
Arbeids- og inkluderingsminister

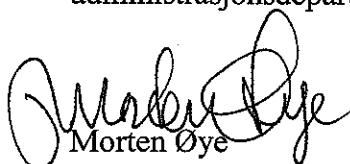
Siri Røine
Fornyings- og
administrasjonsdepartementet

Per Kristian Sundnes
KS

Per-Steinar Aasebø
Oslo kommune

Morten Øye
LO Stat

Jan Davidsen
LO Kommune

Anne Green Nilsen
KAH

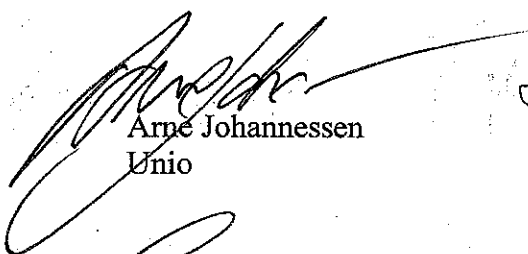
Pål Arnesen
YS Stat

Gunn Olander
YS-K

Eva Ruud
YS-K Oslo

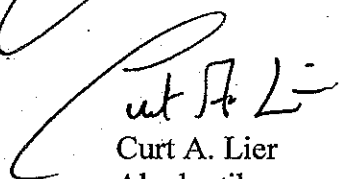
Arne Johannessen
Unio

Helga Hjetland
Unio

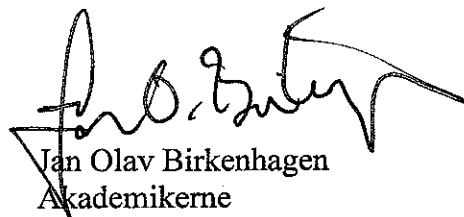
Terje Vilno
Unio

Curt A. Lier
Akademikerne

Ole Jacob Knutsen
Akademikerne

Jan Olav Birkenhagen
Akademikerne

Protokolltilførsel fra Oslo kommune:

Det forutsettes at denne protokollen ikke innebærer en endring i pensjonsvedtektenes formelle status, jf. fellesbestemmelsene § 7.1 annet ledd. Per-Steinar Aasebø

STATSMINISTEREN

Oslo, 3. juni 2009

Riksmeklingsmannen
Grensen 3
0159 OSLO

Jeg viser til årets lønnsoppgjør i offentlig sektor der det også forhandles om tilpasninger i offentlig tjenstepensjon. Disse forhandlingene bygger på avtalen om AFP i offentlig sektor i lønnsoppgjøret 2008. Jeg viser også til arbeidet i den partssammensatte arbeidsgruppen under ledelse av arbeids- og inkluderingsminister Dag Terje Andersen som har resultert i at partene er enig om videreføring av dagens regler for offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor. Dette er nedfelt i et dokument av 3. juni 2009.

Partene har blitt enige om at dagens regler for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011, og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

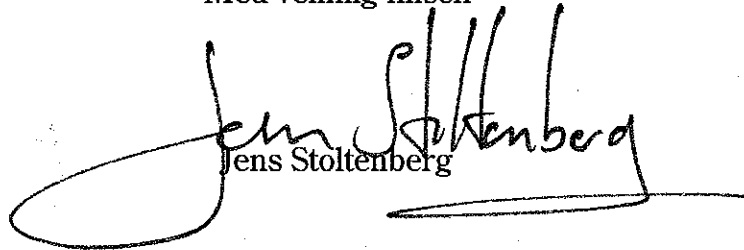
Levealdersjustering i dagens offentlige tjenstepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenstepensjonsordningene pr. 1. januar 2011. Denne sikrer at medlemmer av offentlige tjenstepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenstepensjonsberegnet AFP.

Beregning av tjenstepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Regjeringen er innstilt på å fremme forslag for Stortinget om endringer i de lovbestemte offentlige tjenstepensjonsordningene i tråd med innholdet i enighetsdokumentet. Regjeringen legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i reglene for tjenstepensjon i staten også gis virkning for øvrige offentlige tjenstepensjonsordninger.

Med vennlig hilsen

Jens Stoltenberg

Kombinasjonsalternativet

I. Innledning

Under beskrives en kombinert løsning for offentlig tjenestepensjon. Løsningen innebærer at en bruttoordning videreføres for store grupper av offentlig ansatte. Nyansatte fra 1. januar 2011 tjener opp pensjonsrettigheter fra første krone i en ny ordning.

Den kombinerte løsningen bygger på pensjonsforliket fra 2005 som innebærer at de offentlige tjenestepensjonsordningene fortsatt skal gi en samlet pensjon tilsvarende 2/3 av sluttlønn, at tjenestepensjonene skal levealdersjusteres og reguleres på samme måte som folketrygdens alderspensjon.

Den kombinerte løsningen innebærer at tjenestepensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 år, og at arbeid og pensjon kan kombineres uten avkorting. Løsningen omfatter videre et seniortillegg som sikrer personer som går av tidlig, et tillegg til pensjonen fra fylte 65 år.

Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter til offentlig tjenestepensjon skal ivaretas.

II. Offentlig tjenestepensjon fra 2011

Personer født i årene 1944–1948 beholder dagens regler med de justeringer som er nødvendige, blant annet tilpasset at alderspensjonen fra folketrygden kan tas ut fleksibelt. Disse årskullene er dermed sikret tjenestepensjonsberegnet AFP på 66 prosent av sluttlønn fra 65 år forutsatt 30 års opptjening.

Personer født i årene 1949–1953 skal fortsatt tjene opp pensjonsrettigheter i dagens tjenestepensjonsordning. De er sikret en samlet pensjon på 66 prosent av sluttlønn ved pensjonsuttak fra 65 år. Tjenestepensjonen skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden og med AFP. Personer født i disse årene vil likevel omfattes av to viktige endringer. De skal få ny AFP, og de skal kunne ta ut tjenestepensjonen fleksibelt fra fylte 62 år.

Personer født i 1954 eller senere beholder opptjente rettigheter i dagens ordning per 1. januar 2011. De skal i tillegg fra samme dato, kunne tjene opp pensjonsrettigheter i ny pensjonsordning. De skal få ny AFP, og kunne ta ut tjenestepensjonen fleksibelt fra fylte 62 år.

Tjenestepensjonsordningene i offentlig sektor skal sikre en pensjon på 66 prosent av sluttlønn (bruttogaranti) etter samme regler som i dag, for personer med minimum 20 års tjenestetid per 1. januar 2011. Denne garantien skal ikke justeres for eventuelle endringer i levealderen. Bruttogarantien gjelder samlet pensjon fra folketrygden, AFP og tjenestepensjonsordningen forutsatt uttak tidligst fra 65 år, minst 30 års opptjening samt at de fortsetter som medlem av en offentlig tjenestepensjonsordning fram til de fyller 65 år. Ved vurderingen av om bruttogarantien er oppfylt, defineres sluttlønn felles for alle ordninger, som gjennomsnittet av de tre siste årene før pensjon tas ut (G-regulert). Garantien innebærer at personer som har maksimalt 10 år igjen til de fyller 67 år vil være sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

For eksempel vil en person født i 1966 som begynte i arbeid i offentlig sektor i 1991, vil kunne ha 20 års tjenestetid ved utgangen av 2010. Bruttogarantien innebærer at

vedkommende vil være sikret 66 prosent av sluttlønn ved uttak av pensjon ved fylte 65 år i 2031.

Personer som ikke kvalifiserer for full garanti, får en garanti som er proporsjonal med tjenestetid (dvs 19 år gir 19/20, 18 år gir 18/20 osv). Reglene for dette vil bli konkretisert i det videre arbeidet, slik at grunnlovsvernet for de opptjente rettighetene i dagens tjenstepensjon til personer som ikke har 20 års tjenestetid per 1. januar 2011, skal ivaretas.

Tjenstepensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra fylte 62 år sammen med alderspensjon fra folketrygden og ny AFP.

Fleksibel alderspensjon i folketrygden og ny AFP fra 1. januar 2011 krever tilpasninger i regelverket for offentlige tjenstepensjoner og i samordningsregelverket. Regelverket tilpasses slik at tjenstepensjonen ikke påvirkes av når alderspensjon fra folketrygden og AFP tas ut.

Tjenstepensjonen skal justeres for endringer i levealderen på tilsvarende måte som i folketrygden, men likevel slik at den individuelle bruttogarantien ikke justeres for levealder.

De nye opptjeningsreglene dimensjoneres med sikte på at arbeidstakerne skal kunne oppnå en samlet pensjon fra folketrygd, AFP og ulike tjenstepensjonsordninger, som tilsvarer 66 prosent av tidligere inntekt, forutsatt 30 års opptjening i offentlig tjenstepensjonsordning og 38 år i folketrygden. Denne kollektive sikringen gjelder ved pensjonsuttak fra 65 år gitt samme levealder som i dag. Det vises i den forbindelse til IX Brutto reforhandlingsklausul.

Pensjonsordningen baseres på følgende prinsipper:

- Offentlig ansatte skal hvert år tjene opp pensjonsrettigheter fra første krone. Dette sikrer at også personer med lave stillingsstørrelser opparbeider pensjonsrettigheter.
- Pensjonsopptjeningen skal tilsvare 0,42 prosent av pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 G. For inntekter mellom 7,1 og 12 G tjenes opp rettigheter tilsvarende 1,77 prosent. Pensjonsgivende inntekt fastsettes på samme måte som i dagens tjenstepensjon.
- Det gis pensjonsopptjening for ulønnet omsorg for barn og ved pleie av eldre, syke og funksjonshemmede, samt ved etter- og videreutdanning. Dette innebærer en vesentlig styrking av rettighetene til ansatte i kommunal sektor.
- Det tjenes opp pensjonsrettigheter fram til fylte 67 år.
- Tjenstepensjon og AFP skal, som alderspensjon i folketrygden, kunne tas ut fra 62 år. Senere uttak gir høyere pensjon.
- Arbeid og pensjon skal kunne kombineres fritt uten avkorting.

III. Seniertillegg

Fra 1. januar 2011 innføres et livsvarig seniertillegg fra fylte 65 år. Tillegget utgjør 0,25 G pr år, og gis til personer født i 1949 eller senere som tar ut pensjon tidlig. Seniertillegget levealdersjusteres ikke og reguleres på samme måte som folketrygdens alderspensjon. Tillegget reduseres med 30 prosent av gjennomsnittlig årsinntekt over et fribeløp på 15 000 kroner i perioden 62 til 65 år. Det endelige regelverket må utformes slik at en som går av tidlig og får seniertillegg fra 65 år, ikke får høyere samlet pensjon enn om vedkommende hadde arbeidet lenger. Seniertillegget forbeholdes personer med minst 30 års tjenestetid.

IV. Overføringsavtalen

Overføringsavtalen mellom Statens Pensjonskasse og andre leverandører av offentlig tjenstepensjon innebærer at siste offentlige tjenstepensjonsordning utbetaler pensjon som om all tjenestetid var i denne siste ordningen. Det samordnes ytelser der det er flere tilsetningsforhold hos flere arbeidsgivere. Den siste og utbetalende pensjonsordningen får refundert utgifter fra de andre pensjonsordningene etter nærmere regler.

Med ny offentlig tjenstepensjon elimineres behovet for samordning av beregningen av ytelsene, men utbetalingen av den samlede tjenstepensjonen bør fortsatt koordineres av den siste tjenstepensjonsordningen som arbeidstakeren var medlem av. Dersom vedkommende har arbeidsforhold hos flere arbeidsgivere, koordineres utbetalingen av den ordningen der vedkommende har sin største stilling.

Det legges til grunn at overføringsavtalen videreføres.

V. Organisering og finansiering av AFP

Når AFP i offentlig sektor utformes etter mønster av ny AFP i privat sektor, tilsier det en organisatorisk samordning. Regjeringen vil ta initiativ til en partssammensatt arbeidsgruppe som får i oppgave å utrede løsninger for organisering og finansiering av ny AFP i offentlig sektor, herunder om det er hensiktsmessig å innføre én felles ordning for hele sektoren, eventuelt en for statlig og en for kommunal sektor.

I arbeidet med å finne en framtidig finansieringsløsning for ny AFP i offentlig sektor må det tas hensyn til at enkelte virksomheter som i dag har en offentlig AFP-ordning opptrer i konkurranse med virksomheter som vil få ny AFP i privat sektor med statstilskudd.

Regjeringen vil i kommuneproposisjonen våren 2010 komme tilbake til en vurdering av de økonomiske konsekvensene av endringene i pensjonssystemene for kommunene, med særlig fokus på eventuelle merkostnader knyttet til omleggingen.

VI. Særaldersgrenser

Det gjøres ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.

Reglene for beregning av tjenstepensjon for personer med særaldersgrenser må tilpasses endringene i offentlig tjenstepensjon. Det gjelder i første omgang reglene for beregning for personer med særaldersgrenser som har tatt ut eller kan ta ut pensjon fra og med 1. januar 2011. Regjeringen vil ta initiativ til en partssammensatt arbeidsgruppe som får i oppgave å utrede nødvendige tilpasninger i reglene for beregning for alderspensjon i tjenstepensjonsordningene for personer med særaldersgrenser. Arbeidet skal være avsluttet før lønnsoppgjøret 2010.

Det vises videre til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet, for vurdering av særaldersgrensene og fratreden ved disse.

Omfanget av forhandlingsretten er uendret.

VII. Uføre- og etterlatteytelser i de offentlige tjenstepensjonsordningene

Når det fra 2011 innføres levealdersjustering og fleksibilitet i alderspensjon i folketrygden og offentlig tjenstepensjon, må det foretas nødvendige tilpassinger i uføre- og etterlattepensjon i offentlig tjenstepensjon.

I forlengelsen av regjeringens arbeid med å følge opp Uførepensjonsutvalgets forslag om endringer i uføreytelsene i folketrygden vil regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg som får i oppgave å utrede varige endringer i ytelse til uføre i offentlig tjenstepensjon tilpasset ytelsene til uføre i folketrygden.

VIII. Evaluering av offentlig tjenstepensjon

Regjeringen vil sørge for en løpende evaluering av pensjonsreformen for å kunne vurdere om reformen virker etter hensikten. Det er i denne forbindelsen ønskelig med løpende kontakt mellom regjeringen og partene i arbeidslivet. Regjeringen har derfor opprettet Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, hvor opplegget for og resultatene av evalueringsarbeidet kan gjennomgås. Det er naturlig at rådet også vurderer om ny offentlig tjenstepensjon og ny AFP i offentlig sektor virker etter hensikten. Ordningene skal evalueres i forbindelse med lønnsoppgjøret i 2017.

IX. Brutto reforhandlingsklausul

Dersom det skjer endringer (før levealdersjustering) i folketrygdens alderspensjon og/eller AFP i offentlig sektor som ikke er uvesentlige, kan det få betydning for samlet pensjonsnivå for ansatte i offentlig sektor. Ved slike endringer vil partene kunne kreve opptatt forhandlinger med sikte på eventuelle justeringer i offentlig tjenstepensjon.

X. Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter

Grunnlovsvernet for opptjente rettigheter til offentlig tjenstepensjon innenfor bruttogarantien skal ivaretas. Dette skjer ved videreføring av bruttoordningen for store deler av offentlig ansatte, innføring av seniortillegg og innføring av ny AFP i offentlig sektor.

XI. Forhandlinger

Omfanget av forhandlingsretten er uendret i alle tariffområder med unntak av det som framgår av IX. Ved hovedtariffoppgjøret i 2010, vil det være gjenstående spørsmål fra forhandlingene i 2009 som kan være gjenstand for forhandling.

XII. Særskilt om Oslo kommune

Oslo kommunes gjeldende ordning garanterer 70% av sluttlønn. Det må gjøres tilpasninger i nivå og parametre for å opprettholde tilsvarende ytelse (samme forholdsmessighet).